

MEHMET AKİF ERSOY KONULU AFİŞ TASARIMLARININ GRAFİK TASARIM TEKNİĞİ AÇISINDAN YORUMLANMASI

INTERPRETATION OF POSTER DESIGNS ON MEHMET AKIF ERSOY IN TERMS OF GRAPHIC DESIGN TECHNIQUE

Engin UĞUR

Doç. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü
engin.ugur@ibu.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-7831-5449

ÖZET

Milli marşımızın(İstiklal marşı) yazarı olan Mehmet Akif Ersoy, hem Kurtuluş savaşında verilen büyük mücadeleyi şiirleri ile ölümsüzleştirmiş bir şair hem de kurtuluş savaşında üstlendiği görevlerle mücadeleye katkı vermiş bir vatanperverdir. Ülkemizin kurtuluş mücadelesinde ve yeni Türkiye Cumhuriyetinin temellerinde büyük emek ve katkıları olan mümtaz şahsiyetlerin gelecek kuşaklara aktarılması, milli birliğimizin devamı için ve tarih bilincimiz açısından büyük bir önem taşımaktadır. Özellikle son yıllarda Milli şairimiz Mehmet Akif Ersoy'un genç kuşaklara tanıtılması ve edebi yönünün yaşatılması için farklı platformlarda çok sayıda çalışma yapılmaktadır. Bu etkinliklerin kitlelere duyurulması için afişler hazırlanmaktadır. Afişler kalabalıkların görebileceği yerlere asılan kitle iletişim araçlarıdır. Enformasyon çağı olarak adlandırdığımız günümüzde hem elektronik hem de basılı çok sayıda iletişim unsuru içinde fark edilir olmak çok kolay olmamaktadır. Özellikle afiş çalışmalarında okuyucunun dikkatini çekebilmek için içerikten daha öncelikli olarak görsel tasarım boyutunun çok iyi bir şekilde hazırlanması gerekmektedir. Birbirinin benzeri olan her türlü afiş çalışması, kalıplaşmış yapısı ve bilinirliğinden dolayı okuyucunun bakma ve okuma gereksinimi duyacak ilgiyi sağlayamamaktadır. Bu nedenle var olanların dışına çıkarak ve görsel tasarım tekniklerini çok iyi kullanarak özenli bir çalışma ortaya koymak gerekmektedir. Makalede Milli şairimiz Mehmet Akif Ersoy'la ilgili hazırlanmış afişler arasından rastgele seçilen örnekler görsel iletişim tasarımı açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yapılan değerlendirmeler geçmişten günümüze kadar gelen grafik tasarım kavramları çerçevesinde kişisel bakış açısı ile yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Mehmet Akif Ersoy, afiş, grafik tasarım

ABSTRACT

Mehmet Akif Ersoy, the author of our national anthem(National Anthem), is both a poet who immortalized the great struggle in the war of independence with his poems and a patriot who contributed to the struggle with the tasks he undertook in the war of independence. The transfer of Mumtaz personalities who have made great efforts and contributions in the struggle for the liberation of our country and the foundations of the New Republic of Turkey to future generations is of great importance for the continuation of our national unity and for our historical consciousness. Especially in recent years, a large number of works are being carried out on different platforms to introduce our national poet Mehmet Akif Ersoy to the younger generations and to keep his literary aspect alive. Posters are being prepared to announce these events to the masses. Banners are mass media that hang where crowds can see. At present, which we call the information age, it is not easy to be noticed in a large number of communication elements, both electronic and printed. In order to attract the attention of the reader, especially in banner studies, it is necessary to prepare the visual design dimension very well, as a priority than the content. All kinds of Banner works that are similar to each other cannot provide the attention that the reader needs to look and read Due to their stereotypical structure and awareness. For this reason, it is necessary to put forward painstaking work by going outside the

existing ones and using visual design techniques very well. In the article, randomly selected examples from posters prepared for our national poet Mehmet Akif Ersoy were evaluated in terms of Visual Communication Design. Evaluations have been made from a personal perspective within the framework of graphic design concepts from past to present.

Keywords: Mehmet Akif Ersoy, poster, graphic design

1. GİRİŞ

Mehmet Akif Ersoy, Ülkemizin sevgi, saygı ve minnet duygularını fazlasıyla hak eden değerlerinden birisidir. Bu nedenle ülkenin her ferdinin ve gelecek kuşakların hakkıyla tanınması ve kavramasının büyük bir önemi vardır. Son yıllarda bu amaca yönelik olarak her seviyedeki eğitim kurumlarında, üniversitelerde belediyelerde vb. kurumlarda konferanslar, paneller, sempozyumlar düzenlenmektedir. Bu etkinliklerde katılımın çok olması amaçlanmaktadır. Bu amaçla ilgilene kitlelerin haberdar olması için afişler hazırlanmaktadır. Haberdar olmak için afişi görmekten daha önemlisi mesaja gereken hassasiyeti göstererek okuma ve algılama zahmetinde bulunmak gerekmektedir. Günümüzün hızlı ve çok sayıda iletişim ürünleri arasında çoğu gözden kaçabilmektedir. Gözümüze çarpanların bizi ilgilendirme önceliği olanlar olduğu kadar dikkatimizi çekecek görsellikte olmasının da büyük bir etkisinin olduğu bir gerçektir. Bu nedenle bir kitle iletişim aracı olan afişin dikkat çekicilik taşıyacak tasarıma sahip olmasının büyük önemi vardır. Özellikle ciddi organizasyonlarda etkinliğe verilen önem kadar afiş tasarımına da verilmesini gerektirmektedir. Çok emeklerle hazırlanan ve sonucunda önemli kazanımlar beklenen bir organizasyona gereken katılımın sağlanmasında hedef kitlelerin haberdarlığının önemli bir yeri vardır. Fazla uğraş göstermeden ve öncekilerin tekrarı olan tasarımların gereken ilgiyi görmemesi kaçınılmazdır. Bu nedenle tasarımda kolaycılığa kaçmadan ve faklı olma adına çok uç noktalara savrulmadan başarılı bir çalışma yapmak gerekmektedir.

2. Afiş Tasarımı

Afiş; diğer grafik tasarım çalışmalarında olduğu gibi estetik ve ticari kaygıların bir arada olduğu, hedef kitlenin kültürel, sosyal, siyasal ve ekonomik özelliklerini dikkate alarak geniş kitlelere sesini duyuran, genellikle resimli duvar ilanlarıdır(Ceylan, Bahattin Ceylan, 2015: 69).

1900'lerin başında değişen yeni dünya düzeni ve bu düzenin en önemli katkı sağlayıcısı kapitalizm sanat alanında da yeni arayışları zorunlu kıldı. Pazarlama temeline dayanan kapitalizm afiş tasarımını araçsallaştırdı. Afiş; popüler bir kültür materyali olarak tüm yaşam alanlarına sızmıştır(Lehimler, 2018: 2384).

<https://tr.pinterest.com/jacobonline/polish-movie-posters/> <https://www.ltmuseumshop.co.uk/imperial-war-museum-poster> <https://www.uludag.edu.tr/haber/view/7249/avrupa-caz-okulu-bursada>

Görsel 1. Afiş Örnekleri

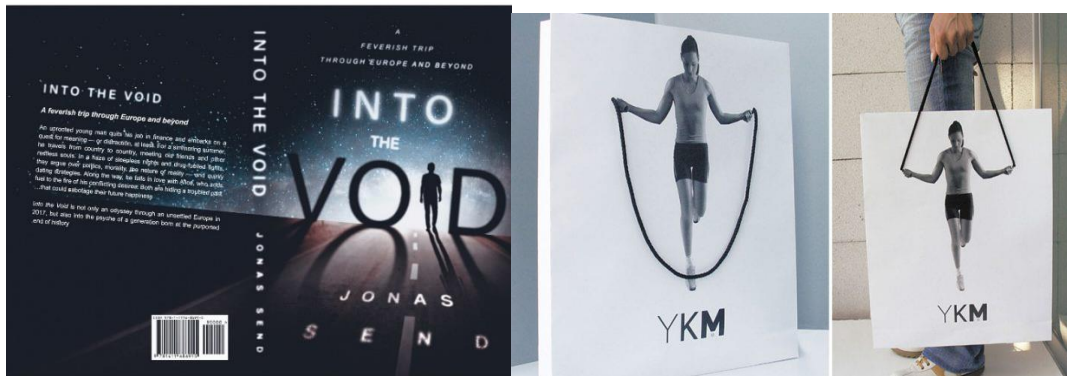
Afiş tasarımında mesajı oluşturmanın tasarımcının geçmiş birikim ve tecrübeleri ile bağlantılı olarak çeşitli tasarım tekniği alternatifleri vardır. Tasarımcı mesajı farklı enstrümanlarla kodlayarak afişin kendine ait özel diliyle vermektedir (lehimler, 2018: 2385).

Eğer bir afiş iyi bir şekilde tasarlanmaz ise kendisi diğer görsel iletişim araçlarıyla çevrelendiğinde göz ardı edilmiş olur. Etkileyici bir afiş tasarımı dikkatimizi çekip zihnimize yerleşebilir ve belki de hiçbir grafik ürünün yapamadığı şekilde bizi provoke edebilir. Kelime ve görseller etkili bir şekilde birleştirilebilirse, afiş potansiyel olarak iletişim kurar ve görsel iletişimden fazlasını sunar (Landa, 2011: 172).

Bu doğrultuda tasarımda yer alacak tipografik metin ve diğer öğeler arasında tutarlı bir ilişkinin sağlanması gerekir (Turgut, 2013: 93).

3. Grafik Tasarımcı

Grafik tasarım çalışmalarında tasarımcı, çalışmanın türüne göre en uygun görsel, yazı ve diğer tasarım unsurları arasından en uygun olanı seçmek veya hazırlamak, daha sonra mesajı etkin bir şekilde ifade edecek kompozisyonu oluşturmakla görevlidir. Afişin konusuna göre en uygun tasarım elemanı ve tasarım tekniği seçiminde en büyük sorumluluk grafik tasarımcıya aittir. Grafik tasarımcı fikir ve düşünceleri ete kemiğe dönüştürerek somut hale getiren kişidir. Tasarımcının temel sorumluluğu görünür hale gelecek mesajı, en etkin ve dolaysız yoldan hayata nasıl geçirileceğini biliyor olmasıdır (Tuzcu, 2017: 1665).

<https://www.shillingtoneducation.com/blog/graphic-design-examples/>

<https://www.icmimarlikdergisi.com/2016/11/08/urunlerin-tanitimina-yardimci-yaratici-poset-tasarimlari/creative-bag-advertisements-2-22/>

Görsel 2. Grafik tasarım örnekleri

Bir grafik tasarımcının bugüne kadar var olan kaynaklar arasından en uygun tercihleri, planlamaları ve uygulamaları yapabilmesi için iyi bir gözlemlene, değerlendirme ve yorumlama yeteneğinin olması gerekmektedir. Sahip olunan yetenekler sürekli daha iyiye ulaşma karallığı ve tecrübe edilerek anlaşılabilir(Tuzcu, 2017: 1670).

Son yıllarda diğer sektörlerde olduğu gibi grafik tasarım alanında d yaşanan yoğun rekabetin sonucu olarak düşen fiyatlar beraberinde kalitenin de düşmesine neden olmaktadır. Özellikle kısa süreli kullanım ömrü olan afiş tasarımlarında özensiz ve estetik açıdan hiçbir değeri olmayan çalışmaların yapılmasına zemin oluşturmaktadır.

4. Grafik Tasarım Teknikleri

Bir tasarım çalışmasında mesajı oluşturmanın farklı seçenek ve yöntemleri vardır. Bu çeşitliliği oluşturan en önemli etmen tasarım tekniklerinin sunduğu imkânlardır. Bu teknik alternatifler; kompozisyon içindeki unsurların düzenlenmesini, birbiriyle olan etkileşimini etkilemektedir. Tasarım içindeki öncelikleri(hiyerarşiyi) belirlemek, etkinliği kontrol etmek tasarımcının öncelikli görevlerindedir. Bu görevleri yerine getirirken geçmişten günümüze kadar gelen evrensel ilke ve kuralların dikkate alınması çalışmanın başarısında önemli bir paya sahiptir. Bu ilke ve öğeler, tasarımcıya ve sanatçıya evrensel bir rehber olmuş, tasarımın olmazsa olmazı haline gelmiştir(Gezer, 2019: 595)

Grafik tasarım çalışmaları, Bauhaus'tan Pop'a uzanan birçok sanat akımıyla etkileşimli olarak farklı tarz ve tekniklerin ortaya çıkmasına zemin oluşturmuştur. Bu sanat akımları arasında özellikle Kubizm, fütürizm, Dadaizmin, kendine has tarzları ile güzel sanatların farklı alanları ile aynı dönemlerde grafik tasarım çalışmalarını da etkisi altına almıştır. Grafik tasarım eğitim sisteminde, geçmiş teknikler ve bugüne kadar gelen çok çeşitli süreçlerin öğretilerek bugünün güncel yapısı ile harmanlaması hedeflenmektedir.

Günümüzün bilişim imkanları sayesinde diğer alanlarda olduğu gibi grafik tasarım alanında da dünyanın farklı noktalarında yapılan çalışmalardan haberdar olunabilmesi fikir sahibi olmayı sağlamanın yanında global yani tek tip tasarım yapılarının ortaya çıkması gibi olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Her toplumun kendine özgü tercihlerinin azalması grafik tasarım tekniklerinde de dar kalıplara sıkışmış çalışmalara imza atılmasına neden olmaktadır. Binlerce yıllık gelenek, göreneklerimiz, tarihimiz, kültürümüzden ilham almak yerine köksüz çalışmalara yönelmek gelecek kuşaklara bırakacak kendimize ait mirasımızı yok etmek olacaktır.

Afiş tasarımı özellikle kültürel konulu afiş tasarımlarında kendi kültürümüze özgü unsurların yer almasına özen gösterilmelidir. Afiş varlık sebebinin yanında toplumun değerlerini ele alarak çok yönlü bir misyonu da yerine getirebilmelidir.

Afiş tasarımında ilk olarak en uygun tasarım tekniğinin belirlenmesi gerekmektedir. Tasarlanacak afişin; sadece tipografik unsurlarla mı oluşturulacağı ya da tipografik unsurlarla birlikte hangi görsellerin kullanılacağı, renk seçimi, çalışmanın elle veya hazır tasarım elemanları kullanılarak mı yapılacağı ve tasarımdaki mesajın anlamsal yapısının(düz anlam- yan anlam) oluşturulması seçilen tasarım tekniğine göre somut hale gelmeye başlar.

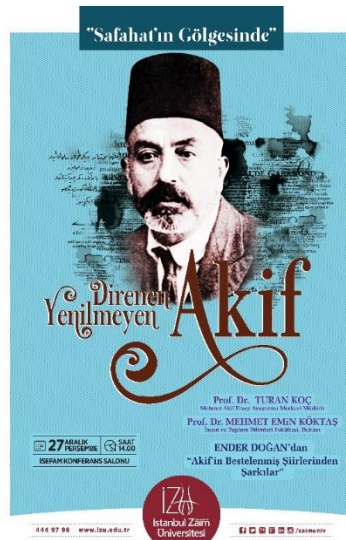
<http://www.gencgrafiker.com/30-carpici-tipografik-poster/>
<https://www.dr.com.tr/Kitap/Yasakli-Afis-Buyuk-Boy/Saki/Sanat-Tasarim/Sinema/urunno=0001811912001>
<https://www.afissepeti.com/bold-pilot-film-afisi-bizim-icin-sampiyon-filmi-posteri.html>

Görsel 3. Farklı tasarım teknikleri ile tasarlanmış afiş örnekleri

Günümüzün gelişmiş teknolojileri grafik tasarımcıya çok zengin teknik imkanlar sunmaktadır. Kolaylıkla ulaşma imkanına sahip olduğu zengin doku, desen, şekil, illüstrasyon, fotoğraf, resim ve tipografik unsurlar tasarımcının işini çok kolaylaştırmaktadır. Başarılı bir tasarımın formülü sadece sahip olun teknolojik imkânlarla bağlı değildir. Evet, teknolojinin büyük kolaylıklar sağlaması tartışma götürmez bir gerçektir. Fakat başarılı tasarımın rotasını belirleyen temel unsur tercih edilen teknik tercihlerdir. Grafik tasarımda doğru tekniklerle çalışma yapabilmek için geçmiş görsel tasarım akım ve üsluplarını ve bugünün popüler yaklaşım ve tercihlerini çok iyi bilmek gerekmektedir.

5. Mehmet Akif Ersoy Konulu Afişlerin Grafik Tasarım Tekniklerine Göre Değerlendirilmesi

1. Afiş

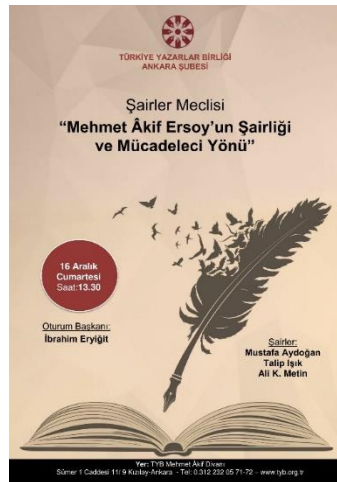
<https://izu.edu.tr/etkinlik-detay/2018/12/27/default-calendar/mehmet-akif-ersoy%27u-anma-program%C4%B1-direnen-akif-yenilmeyen-akif>

Görsel 4. Mehmet Akif Ersoy konulu afiş

1. Afiş Değerlendirmesi: Afiş; mavi zemin üzerine Mehmet Akif Ersoy'un fesli siyah – beyaz fotoğrafı ve tipografik(yazı) elemanlarından meydana gelen bir tasarım yapısına sahip. Fotoğrafın etrafında görsel açıdan tam olarak ne olduğu anlaşılabilen yazı ve siyah lekeler yer verilmiş. Ayrıca afişte dikkat çeken diğer bir unsurda kitap dizgilerinde paragrafın ilk harfin büyük ve gösterişli dizilmesi tekniğine(inisyal) benzer bir teknik uygulanmış. Afiş; genel olarak fotoğraf, yazı elemanları ve renkli fonun simetrik dengenin gözetildiği bir tasarım tekniğine sahip. Mavi zemin kırmızı ve kahverengi yazı elemanlarının optik açıdan okunabilirlik düzeyinin belirli oranda azalmasına neden olmaktadır.

25

2. Afiş.

<https://www.tyb.org.tr/mehmet-akif-ersoyun-sairligi-ve-mucadeleci-yonu-bugun-13-30da-32160h.htm>

Görsel 5. Mehmet Akif Ersoy konulu afiş

2. Afiş Değerlendirmesi: Mehmet Akif Ersoy ve istiklal Marşı konulu afişler arasından farklı tasarım yapısı ile karşımıza çıkmaktadır. Geçmiş zaman edebiyatçıları ve edebi çalışmaları tasvir eden tasarım elemanlarının tercih edilmiş. Açık kırmızı-gri fon üzerine gri renkli hazır illüstrasyonlarla

farklı bir tasarım ortaya konulmuş. Klasik Mehmet Akif Ersoy afiş tasarımlarının dışına çıkmış olması ve seçilen renklerle başarılı bir tasarım ortaya konulmuş.

3. Afiş

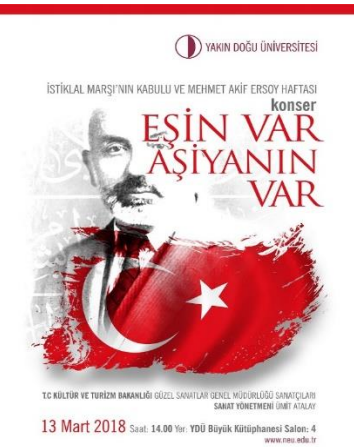
<https://www.ahievran.edu.tr/arsiv-etkinlikler/5812-istiklal-semasinda-parlayan-bir-yildiz-mehmet-akif-ersoy-konulu-konferans>

Görsel 6. Mehmet Akif Ersoy konulu afiş

3.Afiş Değerlendirmesi: Bayrağımızın sembolleri olan ay yıldızın içine Mehmet Akif Ersoy'un fotoğrafının yerleştirilmiş. Sadece ay sembolünün içinden başlayarak yıldızın ucuna kadar olan alanın kırmızı zemine dönüştürülmesi tasarım açısından kötü bir kompozisyon oluşmasına neden olmuş. Bunun yerine ay yıldız içine alacak bayrağımızın biçimi olan dikdörtgen alan kırmızı olması daha doğru bir tercih olurdu. Ayrıca Mehmet Akif Ersoy isminin "O" harfi yerine ay yıldız olması da tercih edilen ince yazı sitil ile uyumlu bir yapı oluşturmamaktadır. Eğer yazı sitili kalın(bold) tercih edilmiş olsaydı ay yıldız bütünsel yapının bir parçasına dönüşmüş olurdu.

26

4. Afiş

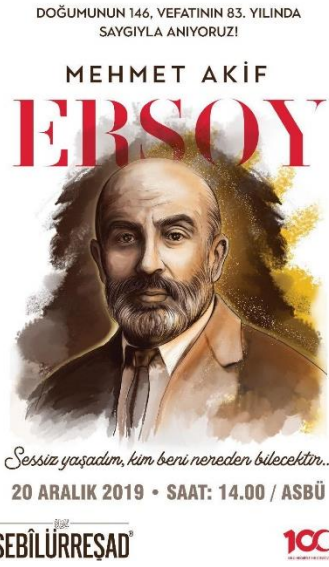
<https://neu.edu.tr/events/istiklal-marsinin-kabulu-ve-mehmet-akif-ersoy-haftasi-cesitli-etkinliklerle-yakin-dogu-universitesinde-anilacak/>

Görsel 7. Mehmet Akif Ersoy konulu afiş

4.Afiş Değerlendirmesi: Mehmet Akif Ersoy siyah fotoğrafının yarıya yakın bir kısmının üzerine "EŞİN VAR AŞİYANIN VAR" yazısının getirilmesi fotoğrafın görsel algısını zorlaştırdığı gibi estetik açıdan da sakıncalı bir yapının ortaya çıkmasına neden olmuş. Yazı biraz daha küçük boyutlarda tercih edilerek yüz kısmı ile çakışması engellenebilirdi. Alt kısımda yer alan Bayrağımızın biçimi (Ay sembolünün yarısının, dışta kalan bir görüntüye sahip olması) ve kenarlarının eskitilmiş

bir yapıya yerine sanki zımparalanmış bir yapıya sahip olması tasarım açısından çok sıkıntılı bir durum oluşturmaktadır.

5. Afiş

<https://www.asbu.edu.tr/tr/etkinlik/mehmet-akifin-dusuncesinde-istiklal-paneli-ve-fotograf-sergisi>

Görsel 8. Mehmet Akif Ersoy konulu afiş

5.Afiş Değerlendirmesi: Afişte, Mehmet Akif Ersoy'a ait klasik fotoğrafının usta ellerde çizilmiş resmine yer verilerek farklı bir afiş tasarımı oluşturulmuş. Fakat "ERSOY" yazısının gereğinden çok büyük olması ve yazı sitilinin ile ismin yazı stiliyle olan uyumsuzluğu başarılı tasarıma gölge düşürmüştür. "ERSOY" soyadının, görsel hiyerarşi olarak diğer tasarım elemanlarından çok belirgin oranda ön plana çıkartılmış olması da olumsuz bir kompozisyon oluşturmuştur.

27

SONUÇ

Grafik tasarımcı, kullandığı tasarım elemanlarının temsil ettikleri anlamları, işlevlerini, bir araya geldiklerinde ortaya çıkan anlam bütünü, bütünü oluşturduğu üst anlamı okuyabilme ve kullanabilme becerisine sahip olmalıdır.

Afiş hazırlık çalışmalarında anlam oluşturma kaygısı kadar tasarım kaygısı da aynı derecede önem taşımaktadır. Algı psikolojisine göre verilecek mesajın anlamından daha çok sunum şekli hafızada kalıcılık olmaktadır. Bir öncekinin tekrarı olan çalışmalar hedef kitlenin dikkatini çekemediği için afişin asli misyonunu kaybetmesine neden olmaktadır.

Daha önce yapılan tasarımları tekrarlamak grafik tasarımın özgünlük yönünü ortadan kaldırmaktadır. Grafik sanatların önemli ürünlerinden biri olan afiş, bir kurumsal kimlik tasarımı, bir ambalaj veya kitap kapağı tasarımı gibi uzun süre varlık sürdürmeyen yapısından dolayı çok özen gösterilmemektedir. İlkokuldan başlayarak üniversitelere kadar her kademedeki eğitim kurumları tarafından ayrıca belediyeler ve farklı özel ve kamu kurumları tarafından Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşı konulu her yıl onlarca farklı etkinlik düzenlenmektedir. Bu etkinliklerin kitlelere duyurulması amacıyla hazırlanan afişlerle karşılaşmaktayız. Günümüzün enformasyon aşırılığı içinde gözümüzün aşına olduğu iletişim unsurlarına dikkat edip bakma gereksinim dahi duymamaktayız. Bu çeşitlilikte dikkatimizi çekecek tasarımın önemi karşımıza çıkmaktadır. Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşı konulu afişler incelendiğinden tasarım elemanları ve tasarım tekniğinin çok büyük oranda birbirinin tekrarı olduğu görülmektedir. Bu durumun temel sebepleri; Yapılan etkinliğin ticari bir kaygı taşımamasından dolayı gereken önem verilmemektedir. Diğer bir sebepte tasarımcının ülkemizde streotipleşmiş görsellerle zahmete girmeden mesajı kolay bir şekilde oluşturma yolunun tercih edilmesidir. Ülkemizde bugün grafik tasarım alanında yetişmiş insan

kaynakları imkânları ve gelişmiş grafik teknolojileri dikkate alındığında amatör düzeyde çalışmaların yapılmış olması manidar bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ceylan, İ. G. Bahattin Ceylan, H. (2015) "Afiş Tasarımında Popüler Kültürün Yansımaları". idil 4.17
- Gezer, Ülkü. (2019) "Çağdaş Sanat ve Tasarım Eğitiminde Görsel Tasarım Öğeleri ve İlkeleri". ulakbilge, 40, Eylül
- Landa, R. (2011) Graphic Design Solutions. Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- Lehimler, Z. (2018) "Afiş Tasarımında İki Dil Kullanımı", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Aralık 22(4)
- Turgut, E. (2013) Grafik Dil ve Anlatım Biçimleri. Ankara: Anı Yayıncılık
- Tuzcu, T. İ. (2017) Grafik Tasarımda Bilgi Birikiminin İnovasyona Ve Sektöre Etkisi. ulakbilge, 5 (16)